

Визија 2020 за сексуално и репродуктивно здравје и права

Вовед

Во изминатите неколку децении дојде до драстични промени во меѓународната агенда за развој. Со историските конференции и самити на Обединетите нации во текот на 1990-тите и на почетокот на 2000-тите се воспостави нова визија за развој, како што е создавање на рамноправен, правичен и одржлив свет. Ваквото поместување кон еден поширок пристап кон развојот, сосредоточен врз луѓето, станува очигледно во меѓународните спогодби кои претставуваат еден вид на пресвртница, вклучувајќи ги и Конференцијата на ОН за животна средина и развој во Рио де Жанеиро (1992), Меѓународната конференција за население и развој во Каиро (1994), како и Четвртата светска конференција за жените во Пекинг (1995).

Во септември 2000 година, светските лидери се состанаа во Седиштето на Обединетите нации во Њујорк за да ја донесат Милениумската декларација на Обединетите нации, со која меѓународната заедница ја обврзаа на еден нов глобален план за намалување на екстремната сиромаштија и поставија низа временски одредени намери и цели, со рок до 2015 година, коишто станаа познати како Милениумски развојни цели (МРЦ). Оттогаш, осумте МРЦ ја сочинуваат меѓународната/глобална рамка за развојните политики и финансирања на ниво на државите. Агендата опфаќа низа од поврзани проблематики, почнувајќи од намалување на сиромаштијата до човекови права и родова еднаквост, и обезбедување на пристап до образование и здравство. На почетокот, сексуалното и репродуктивното здравје и права изостанаа од рамката на МРЦ; овој пропуст само делумно беше поправен во 2007 година со додавање на целта за универзален пристап до репродуктивното здравје до 2015 година.

Оттогаш беа спасени милиони животи благодарение на услугите за репродуктивно здравје, особено во земјите со висок и низок доход. На сличен начин, во голем број на региони во светот се донесоа закони и политики за заштита на репродуктивните права и спречување на дискриминацијата врз жените и девојките. Глобалната стратегија на ОН за здравјето на жените и децата и Лондонскиот самит за планирање на семејството од 2012 година се иницијативи на високо ниво коишто имаат за цел да ја засилат политичката волја и финансирањето на програмите со коишто значително ќе се намали смртноста кај мајките и ќе се забрза универзалниот пристап до контрацепција.

Сепак, во годините после Декларацијата за МРЦ дојде и до промена во окружувањето на сексуалното и репродуктивното здравје и права. Глобалното финансирање на здравството за сексуални и репродуктивни права и здравје значително опадна, и во секој регион во светот созрела епидемија од ХИВ/СИДА сè повеќе ги засега жените и девојките. Сè поголемите конзервативни бранови им се закануваат на тешко извојуваните победи за сексуалните и репродуктивните права и ја подриваат безбедноста и благосостојбата на сите, а особено на младите жени во сиромашни заедници. И покрај зголеменото политичко и медиумско внимание, од жените на репродуктивна возраст во земјите во развој 57% (867 милиони) имаат потреба од контрацепција бидејќи се сексуално активни, но не посакуваат дете во наредните две години. Од овие 867 милиони жени, 645 милиони (74%) користат современи методи за контрацепција. Преостанатите 222 милиони (26%) не користат никакви методи или користат традиционални методи за контрацепција. Она што можеби е најважно е дека денешната генерација на млади луѓе е поголема од кога и да е.

Едновремено, неколку глобални процеси – ревидирањето на МРЦ во Агендата за развој после 2015 година, дваесетгодишното ревидирање на напредокот кон остварувањето на Програмата за акција од Каиро, и расправата за Целите за одржлив развој започната на Конференцијата Рио+20 – се одвиваат сега и ќе се одвиваат во наредните години, при што

сите ќе се одразат врз агендата за сексуалното и репродуктивното здравје и права. Од особена важност е унапредувањето на сексуалните и репродуктивните права да остане во средиштето на меѓународните/глобалните развојни рамки за остварување на МРЦ, и да ги одредува политиките, приоритетите и распределбата на ресурсите ширум светот во децениите што претстојат.

Зошто сега?

Во втората деценија од 21 век, над седумте милијарди луѓе коишто ја делат планетава се соочуваат со неколку глобални предизвици: заканите, какви што се климатските промени и растечката нееднаквост помеѓу и во самите земји, истрајуваат напоредно со незавршената агенда за искоренување на сиромаштијата во време кога глобалната финансиска криза го намали финансирањето достапно за меѓународниот развој. Сè поголемо значење добиваат и низата демографски предизвици, вклучувајќи ги и зачестените миграции во глобализираниот свет и, во некои земји, стареењето, додека пак најголемата до сега генерација на млади луѓе има итна потреба од образование и можности за вработување, а пак сиромаштијата останува стварност за преголем број на луѓе.

И покрај овие предизвици, тековното развојно окружување нуди невидени можности за обезбедување на еден свет на праведност, избор и благосостојба за сите. Меѓународната федерација за планирано родителство (МФПР) замисли свет во кој сите меѓународни програми ќе дејствуваат во насока на искоренување на сиромаштијата и гладот на начин на кој ќе се почитуваат, заштитуваат и остваруваат човековите права. Во таа смисла, ние веруваме дека:

- Благосостојбата на секоја поединечна жена, маж или млад човек мора да остане во средиштето на меѓународните политики и програми за развој засновани на социјална еднаквост;
- Одржливиот развој мора да се заснова на глобалната солидарност, поттикната од начелото за социјална правда којашто обезбедува програми и политики со кои се почитуваат, заштитуваат и остваруваат човековите права;
- Универзалниот пристап до сексуално и репродуктивно здравство и правото на телесна автономија и интегритет е неопходен за да се обезбеди целосно економско, социјално и културно учество на сите луѓе во своите заедници, нации и светот;
- Унапредувањето на сексуалното и репродуктивното здравје и права значи поддршка на инклузивната агенда којашто промовира квалитетен живот и право на избор дали и кога да се имаат деца; право на поединецот и двојките да го одредат времето на раѓањето на своите деца со цел најдобро што може да се грижат за нив; право да се практикува сексуалноста без насилство и принуда; право да се бара задоволство, почитувајќи ги правата на другите луѓе; право да се заштити плодноста; како и правото на пристап до современи техники за спречување, дијагностицирање и лекување на сексуално преносливите инфекции, неплодноста и ракот.

МФПР заговара визија во која сите жени, мажи и млади луѓе имаат пристап до информациите и услугите коишто им се потребни од областа на сексуалното и репродуктивното здравје; свет во кој сексуалноста се признава и како природен и драгоцен аспект на животот и како темелно право; свет во кој изборот целосно се почитува и каде што нема место за стигма и дискриминација. Оваа визија мора да се оствари во контекст на одржлив развој кој тежнее да им одговори на потребите на сегашноста, без да се подрие можноста и идните поколенија да си ги задоволат своите потреби.

Во намера оваа визија да стане реалност, ја изработивме Визијата 2020 со цел да ги соопштиме своите цели на застапување и да се погрижиме сексуалните и

репродуктивните права да останат во средиштето на развојната агенда која забрзано се менува. Во моментот се расправа за рамката за периодот после МРЦ, и ние сакаме овој документ да придонесе кон нејзината изработка. За таа цел, ги повикуваме владите да се заложат за постигнување на 10 цели, од кои секоја нагласува приоритетни дејствија и препораки за политики. Исто така, сакаме да апелираме до пошироката заедница за сексуалното и репродуктивното здравје и права – вклучувајќи ги групите коишто работат на ХИВ/СИДА и на прашања поврзани со ЛГБТКИ, како и организациите на граѓанското општество кои ги засегаат прашањата од областа на намалување на сиромаштијата, одржливоста на животната средина, младите, лицата со попреченост, како и приватниот сектор, агенциите на Обединетите нации и други сојузници – да ни станат партнери во кампањата за следниве владини заложби: -

1. До 2015 година да се воспостави нова меѓународна развојна рамка којашто ќе ги вклучува сексуалното и репродуктивното здравје и права како суштински приоритети.

МФПР ги повикува владите:

- Да усвојат процес на осмислување на новата меѓународна развојна агенда заснована на начелото на подеднакво учество и родова еднаквост, во која сите засегнати страни, вклучувајќи ги и младите луѓе, ќе може да бидат слушнати;
- Да изработат обединувачка глобална рамка којашто ќе ги препознае потребите на земјите да постават релевантни цели и показатели во однос на потребите на нивните граѓани општо, а особено на потребите од СРЗП;
- Да воспостават механизми за отчетност и транспарентност во поглед на распределбата на ресурсите и резултатите, коишто подразбираат и учество на граѓанското општество;
- Да ги поддржат организациите на граѓанското општество во развојот на нивните капацитети за следење на спроведувањето на преземените заложби.

2. Да се зголеми пристапот до сексуалното и репродуктивното здравје и права со цел да се премости јазот помеѓу најгорната и најдолната петина на богатството за 50% до 2020 година.

МФПР ги повикува владите:

- Да инвестираат во образованието и другите програми чијашто цел е зајакнување, особено на младите жени и девојки, да направат избор заснован на информации, и да бараат отчетност од давателите на услугите;
- Да создадат правна и политичка средина со мерки на социјална заштита и правда преку кои услугите од сексуалното и репродуктивно здравство ќе станат достапни за сиромашните и маргинализираните групи, со цел обезбедување на поголем напредок кај најсиромашната во однос на најбогатата петина, така што значително да се намали јазот што во моментот постои меѓу нив;
- Да го подобрат управувањето со синџирот на добавување, човечките, техничките и другите ресурси со цел да се минимизира недостигот од залихи и да се обезбеди навремена достапност на производите, вклучувајќи ги и средствата за итна контрацепција, од највисок можен квалитет, по цена којашто одговара на вредноста за парите во контекст на давање на достапни одржливи услуги;

- Да ги поддржат иновативните технологии, пристапи во давањето услуги и сл. за да допрат до младите луѓе и до сиромашните; и исто така да ги поддржат организациите на граѓанското општество коишто работат на потребите на најранливите.

3. Да се искоренат сите облици на дискриминација врз жените и девојките со цел да се постигнат *de facto* еднакви можности за жените и мажите до 2020 година.

МФПР ги повикува владите: -

- **Економски да ја зајакнат жената** по пат на инвестирање во политики и програми коишто го намалуваат товарот од временското ограничување на жените и девојките; да го зголемат пристапот до економските можности, да го премостат родовиот јаз во заработувањето и сегрегацијата на работното место; и да го гарантираат правото на жените и девојките на имот и наследство, вклучувајќи го и правото да поседуваат земја, да дадат залог за кредит и сл.;
- **Да ги прошират можностите за образование за сите**, да го премостат образовниот јаз поврзан со родот на сите нивоа, вклучувајќи го и високото образование, и да воспостават сеопфатно сексуално образование за да ја искоренат дискриминацијата на жените и девојките и да го помогнат развојот на вештините што им се потребни за да се заштитат себеси од сексуална злоупотреба, ХИВ/СИДА и други сексуално преносливи инфекции;
- **Да ги намалат сите облици на насилство врз жените и девојките** – вклучително и во конфликтни ситуации – по пат на донесување и спроведување на национални закони за спречување на насилството и казнување на прекршоците; искоренување на принуден детски брак; борба против претпочитање на синовите; и промовирање на кампањи за јавната свесност за овие прашања;
- **Да ги почитуваат, заштитуваат и остваруваат човековите права на сите жени**, особено сексуалните права и репродуктивните права, без кои значително се намалува можноста за остварување и на другите права. Да се создаде поттикнувачка средина за искористување на оние права, вклучувајќи го и еднаквото и целосно учество во парламентарните и други процеси на создавање на политиките.

4. Да се признаат сексуалните права и репродуктивните права како човекови права до 2020 година.

МФПР ги повикува владите:

- Да ги укинат законите, политиките и практиките коишто влијаат врз зголемувањето на стигмата и дискриминацијата на жените, мажите и младите луѓе врз основа на пол, сексуалност, сексуална ориентација или родов идентитет;
- Да постават стандарди во рамките на здравствените услуги во јавниот и приватниот сектор со цел да се погрижат правата на клиентите да се почитуваат, заштитуваат и остваруваат во средина без дискриминација заснована на пол, ХИВ-статус, сексуалност, сексуална ориентација и родов идентитет;
- Да се погрижат давателите на услугите да ги добијат потребните обуки и поддршка, вклучувајќи го и обучувањето на работното место, со цел да се обезбеди највисок можен квалитет на грижа;
- Да ги поддржат квалификуваните жени, мажи и млади луѓе како застапници за сексуалните и репродуктивните права и да ги ангажираат таквите застапници да

служат како Специјални известувачи, членови на набљудувачките органи на договорот на ОН, Универзалниот периодичен преглед и другите механизми;

- Да се погрижат за обезбедување на здравствени услуги по мерка на младите, и да го зголемат признавањето на децата и младите луѓе како субјект на правата согласно нивните развојни капацитети, како што е признаено во Конвенцијата на ОН за правата на детето.

5. Да се вклучат младите луѓе во сите одлуки за политики коишто ги засегаат нивните животи.

МФПР ги повикува владите:

- Да ги прошират можностите за младите да учествуваат и да го кажат своето мислење, на пример, во национални младински совети, младински форуми, иницијативи за услуги во заедницата, онлајн активизам и други патишта коишто им овозможуваат на младите луѓе да бидат слушнати во граѓанското општество, и да бидат слушнати од создавачите на политиките;
- Да промовираат закони, политики и програми коишто ги штитат правата на младите луѓе, да ја признаат разновидноста во оваа возрасна група, вклучувајќи ги и руралните и урбаните млади луѓе, оние кои живеат со попречености и сл., и да им овозможат да ги надминат препреките до суштинските услуги;
- Да се погрижат за достапноста на можностите за образование и вработување, за да им се овозможи на младите луѓе делотворно да придонесуваат за креативниот, интелектуалниот и економскиот развој на нивните заедници и земји;
- Да ги зголемат инвестициите во образованието, здравството и благосостојбата на младите луѓе од сите социјални, политички и економски средини, за да се овозможи нивното значајно учество во обликувањето на иднината на нивните заедници, култури и континенти;
- Да ја засилат борбата против сиромаштијата и нееднаквоста по пат на програми со осет за децата, а заради обезбедување на можности за младите луѓе целосно да се развијат, спречувајќи го нивното предвремено катапултирање во возрасното доба.

6. Да се обезбедат сеопфатни и интегрирани услуги за сексуалното и репродуктивното здравје и ХИВ во јавните, приватните и непрофитните здравствени системи до 2020 година.

МФПР ги повикува владите:

- Да обезбедат најширок опсег на достапни, интегрирани услуги за сексуално и репродуктивно здравје и ХИВ кои ги исполнуваат највисоките можни стандарди за квалитет и им стојат на располагање на жените и мажите во текот на нивниот живот;
- Да ги зајакнат здравствените системи, вклучувајќи го и здравствениот кадар, системите за следење и оценка и грижата на ниво на локална заедница, и да ги зголемат капацитетите на здравствените услуги со цел истите да досегнат и до неопслужените, особено млади жени и девојки;
- Да ја обезбедат основната здравствена грижа за сите мајки, новороденчиња и деца, вклучувајќи ја и итната акушерска грижа и анте-, нео- и постнатална грижа;
- Да се погрижат политиките и програмите коишто се однесуваат на спречување, дијагностицирање, лекување, грижа и поддршка на ХИВ да добијат соодветни

ресурси, да им послужат на потребите на клучното население и, каде што е меродавно, да се признае феминизацијата на епидемијата;

- Да инвестираат во човечките ресурси неопходни да се осигура достапноста на висококвалитетни информации, образование и услуги за сексуалното и репродуктивното здравје и права;
- Да се создаде поттикнувачка средина во којашто јавниот, непрофитниот и приватниот сектор, делувајќи одвоено и заедно, ќе може да го зголемат пристапот до најширок можен опсег на информации, образование и услуги за репродуктивното здравство;
- Да се погрижат луѓето коишто имаат потешкотии со зачнување да имаат пристап до постојните и новите репродуктивни технологии и услуги коишто се управуваат на начин на кој се почитуваат и заштитуваат правата;
- Финансиски да се поддржи и унапреди собирањето на податоците за да се зголеми разбирањето на потребите на сексуалното и репродуктивното здравје на жените, мажите, а особено на младите луѓе, и степенот во кој, во таа смисла, нивните права се почитуваат и заштитуваат.

7. Да се намалат за најмалку 50% тековните незадоволени потреби¹ за планирање на семејството до 2020 година.

МФПР ги повикува владите:

- Да ги удвојат напорите за досегање до неопслужените, вклучувајќи ги и жените и младите луѓе, со информации, образование и услуги за сексуалното и репродуктивното здравје и права;
- До 2020 година да создадат поттикнувачка правна и политичка средина со потребните ресурси за постигнување на целта на Лондонскиот самит за планирање на семејството/ФП2020 од 120 милиони нови корисници на контрацепција во најсиромашните земји од светот; и да работат на постигнување на универзален пристап до контрацепција во останатиот дел од светот;
- Да работат во партнерства ширум секторите и континентите за да се намали цената на контрацептивните средства коишто ги исполнуваат стандардите за висок квалитет;
- Да ги отстранат политичките, законските и финансиските препреки коишто го попречуваат пристапот до севкупниот опсег на информации, интервенции и услуги за сексуалното и репродуктивното здравје коишто ги почитуваат и заштитуваат човековите права;
- Да ги поддржат организациите на граѓанското општество и другите засегнати страни во надминувањето на препреките со кои се соочуваат кога ги освестуваат луѓето за постоењето на контрацептивните услуги и нивното право истите да ги бараат.

8. Сеопфатното сексуално образование да стане достапно за сите до 2020 година.

МФПР ги повикува владите:

- Да обезбедат, како задолжителен дел училишната наставна програма, сеопфатно сексуално образование со осет за културниот контекст; коешто ја препознава, таму каде што постои, значителната сексуализација на јавните простори, медиумите и општествениот дискурс; и кое пренесува точни информации коишто го почитуваат

¹ Во јуни 2012 година тековната незадоволена потреба од современа контрацепција беше проценета на 222 милиони жени.

правото на сите луѓе да се информираат и образуваат за сопственото сексуално и репродуктивно здравје;

- Да обезбедат обуки со кои наставниците и другите даватели на услуги во образованието ќе се стекнат со знаења за научните факти и ќе се чувствуваат удобно кога разговараат со своите ученици за прашања поврзани со сексот и сексуалноста, и ќе ги вклучат родителите во дијалог за предностите од унапредувањето на знаењата и вештините на младите луѓе на ова поле;
- Да обезбедат материјали за младите луѓе коишто се информативни, достапни и точни (во окружување на формално и неформално образование) користејќи најразновидни медиуми за да им се овозможи да направат избори засновани на информации и слободно, во однос на нивното сексуално и репродуктивно здравје и права, а коишто тежнеат да ја спречат сексуалната агесија и насилство кај младите луѓе и децата;
- Да ги вклучат мажите и момчињата во родово чувствителните програми коишто го унапредуваат сексуалното и репродуктивното здравје и права и располагаат со потенцијал да ги преобразат нееднаквите односи на моќ.

9. Да се намали смртноста кај мајките поради несигурен абортус за 75% до 2020 година.

МФПР ги повикува владите:

- Да се погрижат средствата за контрацепција да бидат широко достапни, за да се избегне појавата на ненамерна бременост;
- Да го поддржат правото на жените на абортус по пат на отстранување на законските и политичките препреки во давањето на услуги за безбеден абортус;
- Да преземат законски и политички чекори кон намалување на стигмата поврзана со абортусот, вклучувајќи ја и обуката на давателите на здравствените услуги и другите клучни работници;
- Да се погрижат за отстранување на препреките, за да им се овозможи на жените да пристапат до услугите за сигурен абортус колку што е можно порано во бременоста;
- Да воведат прописи со кои ќе се наметне должноста за упатување во случај на приговор на совеста;
- Да се обучат давателите на услугите за сигурен абортус, вклучувајќи го и медицинскиот абортус.

10. Да се доделат достаточни ресурси за сите девет цели да станат остварливи до 2020 години.

МФПР ги повикува владите:

- Да изнајдат, од странски и домашни извори, и да инвестираат 8,1 милијарди УСД за да се одговори на сите потреби од современите контрацептивни методи. За ова е потребна дополнителна инвестиција од 4,1 милијарди УСД годишно над тековниот трошок од 4,0 милијарди УСД годишно. Оваа дополнителна инвестиција од 4,1 милијарди УСД ќе заштеди приближно 5,7 милијарди УСД годишно во трошоците за здравствени услуги за мајките и новороденчињата;
- Да создадат иновативни механизми за финансирање коишто ја препознаваат улогата на граѓанското општество, а коишто ќе овозможат висококвалитетните програми да досегнат до најмаргинализираните.